

Ordskipfte

TILRÅDD LENGDE: 3500 TEIKN INKL. MELLOMROM
ordskipfte@dagogtid.no (Me godtek innlegg både på nynorsk og bokmål.)

«Orglet fortjener å bli gjenreist. Men det må ikke få ødelegge for rosevinduet.»

Resultatet av framlegget frå leiinga i kyrkja og Riksantikvaren er at Gabriel Kiellands meisterverk, rosevindauga, ikkje lenger skal kunna tala fritt ut i rommet.

Etter dagens planar vil orglet koma 9 meter inn i rommet, rage 14 meter i vèret og skjula viktige delar av rosevindauga.

Rosevinduet i fare

NIDAROSDOMEN
KRISTINE KAASA MOE
MELHUS

Gabriel Kiellands berømte glassmalerier i Nidarosdomen fyller kirken med farge og herlig lys. «I glassmalerienes klare oppbygging har han gitt oss vår skjønneste bildebibel i farger», skrev domkirkens arkitekt Torgeir Suul i 1983.

Kiellands verk hører til den gjennomarbeidede planen for kirkerommet, som var viktig i første del av 1900-tallet, på den tid da Nidarosdomens arkitekter og kunstnere arbeidet med historie, sammenheng og mening for øye. Rosevinduet er stort, ca. 12 m høyt og 8 m bredt. Men idag er kirkens største vindu i fare. Hvis kirkeledelsen får sin vilje, vil rosevinduet i sin helhet snart kunne sees bare på fotografier.

Det forholder seg slik: Til det store 900-årsjubileet i 1930 fikk Nidarosdomen sitt store, berømte orgel på 127 stemmer, bygget av den tyske orgelbygger Steinmeyer og satt opp i nordre tverrskip. I 1962 ble orglet kraftig redusert og flyttet til kirkens vestre del.

Nå er det planer for gjenreising av hele Steinmeyer-orglet ved vestveggen, hvor rosevinduet er. Orglet kommer i så fall til å skjule viktige deler av dette vindu.

Men må orglet stå her? Dom-

kirkearkitekt prof. Olaf Nordhagen († 1925), som gjenreiste vestskipet og tegnet rosevinduets grindverk, ville ha hele området ved vestveggen fritt. Her skulle det ikke være noe orgel. Han ville ha orglet midt i kirken, i søndre tverrskip.

Ledelsen av dagens orgelsak la frem sine planer for Steinmeyer-orglet i Adresseavisen 27. mars. Der står det at profeter blir borte bak orgelpipene. Men det er ikke profeter. Det er Kristus på dommens dag, og menneskene som kommer inn i paradiset, og de som ikke kommer inn – som blir borte bak orglet. Dette er Jesu domsscene fra Matteus-evangeliet 25. kapittel.

Vinduene er ikke bare farger og form, de har innhold. Orgeloppsettingen ved vestveggen vil ødelegge rosevinduets grunnleggende betydning.

I sin glassmaleriguide fra 1973 forteller res.kap. Torgeir Havgar om personrekken i rosevinduet: På Kristi høyre side (søndre side) er engelen med senket sverd. Veien til Paradiset er åpen. Engelen ser mildt på de salige, som er fulle av forundring og tilbedelse. De kan nesten ikke tro at de får komme inn. Den siste er en eldre mann. Nå er han ved målet. Under står skrevet på latin: «Benedicti venite possidete regnum.» Det betyr: «Kom dere velsignede, arv riket.»

Hvorfor får de komme inn?

For di, sier Kristus: «Det dere gjorde mot en av disse mine minste brødre, gjorde dere mot meg.»

På hans venstre side er de som blir vist bort. De er forskrekket. De skjønner ikke hvorfor engelen står der med sverdet: «Discedite maledicti in ignem eternum.» «Gå bort, dere forbannede, i den evige ild.»

Hvorfor? Kristus svarer: «Det dere ikke gjorde mot en av disse minste, det har dere heller ikke gjort mot meg.»

Rosevinduet forteller oss blant annet at vi skal leve i tjeneste for vår neste.

I rosevinduet er menneskene som får komme inn i paradiset altså plassert sør for Kristus. Alle vinduene langs Nidarosdomens sørvegg – fra vest til øst – viser Det nye testamentes historie med blant annet engelen og Maria, Jesu fødsel, de vise menn, Jesu liv og lære, hans lidelse, død og oppstandelse.

Langs kirkens nordvegg har vi Det gamle testamente: skapelsen, Adam og Eva, syndefallet, Noas ark, Babels tårn, patriarkene, utgangen av Egypt m.m.

Fargene i vinduene på sørsiden er mest gule, røde – varme. Det nye testamentet bringer det glade budskap: «For så høyt har Gud elsket verden.» Fra sør skinner solen sterkest. I nord er det blått som går igjen, en kjølig farge. I nord er Det gamle testamente, med loven, budene: «Du skal».

Midt i kirkens langakse, over høyalteret i øst, troner Kristus i herlighet.

Det er en visuell og en innholdsmessig sammenheng i det veldige rosevinduet og i kirkens glassmalerier for øvrig.

Nidarosdomens glassmalerier er laget med tanke på at de uhindret skal kunne beskues fra forskjellig hold – også så nært innpå som synsvinkelen tillater. Dersom rosevinduet bare var beregnet på å sees fra 70 meters avstand, ville det ha vært anderledes utført.

I minneskriftet *Nidaros og Stiklestad. Olavs-jubileet 1930*, redigert av prof. Oluf Kolsrud, står: «I den store gjenreisningsplan til 1930 kunde man av økonomiske grunner ikke ta med rosevinduet. Pengene vilde ikke strekke til. [...] Det var dette sørgelige faktum som gav daværende bispinne i Trondhjem fru Marie Gleditsch den idé, at norske kvinner kunde forære Domkirken rosevinduet. Det skulde bli kvinnenens løft i det store arbeide.»

Målet var å få samlet inn kr 175.000. Kvinnene lyktes over all forventning. De samlet inn kr 183.049,45. Rosevinduet kostet 150.000. Det gav et stort overskudd. Domkirkens Guttekor fikk 5000. Resten ble brukt til ni messehaker og en bispekåpe. Det er en innsats man ikke bør glemme.

«Og i god tid før jubileet var

alt ferdig. Ingen glemmer hvordan rosen glødet ved aftentid, da solen dalet i vest og kastet sin glans gjennom rosens farver», heter det i minneskriftet.

Orglets byggmester, Hans Steinmeyer, sa i 1930 at orglet ikke kan settes opp i vest uten å skjule rosevinduet. I dag har man holdt på med orgelsaken siden 1989. Orgelbygger Kuhn har levert mange forslag siden 1991. Man må anta at det siste forslag er hans beste. Men det gir Steinmeyer rett: Orglet lar seg ikke stille opp her uten å skjule store deler av vinduet. Likevel har kirkens ledelse søkt om godkjenning av Kuhns forslag.

Orglet fortjener å bli gjenreist. Men det må ikke få ødelegge for rosevinduet.

Finnes det ingen annen mulighet? Jo, men det har man ikke engang villet undersøke. Dette har jeg førstehånds kjennskap til. Man har blant annet motsatt seg gratis fremleggelse av det historiske materialet, som ville ha kastet et ganske annet lys over saken.

Slik situasjonen er pr. i dag, må jeg be ledelsen – i tråd med domkirkens egne tradisjoner – om å besørge en prøveoppstilling i kirken, slik at man kan se hva det hele vil dreie seg om, før det er for sent. Hvis da dagens ledelse våger å gjøre det.

Kristine Kaasa Moe er lektor.